

**EMEK VE SERMAYE:
GELİŞEN TEKNOLOJİ EMEĞİN YOK OLMASINA
NEDEN OLABİLİR Mİ?**

‘‘Emek, sermayeye öncüdür ve ondan bağımsızdır. Sermaye ancak emeğin meyvesidir ve emek olmadan sermaye olmazdı.’’

Abraham Lincoln

Gelişen teknoloji; yapay zeka, robotlar, çeşitli üretim araçları... Her ne kadar kulağa gelişimin bir parçası olarak güzel gelse de toplumda işçi emeğinin ve emek gücünün azalmasına hatta yok olmasına neden olabilir mi?

Şöyle bir tarihsel sürece baktığımızda emek kavramı, ilk olarak özellikle Sanayi Devrimi’nden sonraki süreçte ortaya çıkmış ve işçinin işte harcadığı zamanın maddi ve manevi karşılığı olarak tanımlanan bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Çalışma ve emek kavramının zaman içerisinde sosyolojik manada değişimine neden olan, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri disiplininin günümüzde bir bilim dalı olmasını sağlayan birtakım tarihsel olaylar bulunmaktadır. Nitekim emek kavramının günümüzdeki anlamını kazanmasına ve bilimsel olarak ortaya çıkmasına neden olan en önemli olaylardan ilki zirai devrim olarak adlandırılan göçebe hayattan yerleşik hayata geçilen dönemdir. Bu dönemin en mühim özelliği, emeğin doğal bir seyir kazanması ve çalışma yaşamı ile ev yaşamının iç içe geçmiş durumda olmasıdır.

Emeğin değişim ve dönüşümüne neden olan diğer tarihi olgu Rönesans, Reform ve Fransız Devrimi ile Fransız Devriminin arka planını oluşturan Sanayi Devrimi’dir. Sanayi Devrimi’yle kol gücünün önemini yitirmesi ve makine gücüne geçilmesi ile beraber seri, hızlı ve ucuz üretim sermaye açısından çok daha makul hale gelmiştir. Başka bir anlatımla, makine gücünün seri,

hızlı ve ucuz üretim gibi özellikleri sermayenin bu yöndeki talebini oldukça arttırmıştır. Örneğin 1830 ve 1860 yılları arasında İngiltere'de daha etkili maden tasfiye yöntemleri geliştirilmiş ve buna buna bağlı olarak kömür üretimi hızla artmıştır. Böylece demir ve çelik ihtiyacı kolaylıkla karşılanabilir hale gelmiştir.

Son olarak ise içinde bulunduğumuz, emeğe şekil veren, yenilikçi yaşamın önem kazandığı bilgi devrimidir. Bilgi çağı olarak adlandırılan çağımızda önemli teknolojik gelişmeler olmuş ve emeğin vasfı ve dolayısıyla tanımında tarihsel bir devrim yaşanmıştır. Böylece teknolojiyi üreten ve kullanan toplumlar ciddi bir katma değer oluşturarak yeni bir toplumsal dönüşüme zemin hazırlamıştır.

Ancak günümüzde emek kavramı açısından özellikle yapay zekada meydana gelen teknolojik gelişmeler ile gelecekte yapay zekanın evrileceği durumlar dikkate alındığında, kademeli olarak emek kavramının yok olmasına varan süreçlerle karşı karşıya kalınıp kalınmayacağı, önemli bir soru olarak zihinleri kurcalıyor. Her ne kadar yapay zekalara ilişkin teknolojik gelişimlerde insanların emek gücü bu teknolojinin başlamasında ve geliştirilmesinde yadsınamaz bir öneme sahip olsa da gelinecek aşamada bir noktadan sonra kendisini geliştiren ve yeni durumlara uyarlayan "süper" yapay zekaların ortaya çıkmasıyla artık sistemsel yenilikleri kendi kendilerine yapmaları (kendi algoritmalarını oluşturmaları) durumunda emek kavramının ortadan kalkacağı bir durum dahi gündeme gelebilecektir.

Elbette günümüzde yapay zekaların gelişiminde öngörülen ütöpik veya distöpik düşünce sistemleri incelendiğinde emek kavramının durumunun da değişeceği söz konusu olabilir. Örneğin yapay zekaların tamamen insanlık adına ve insanlık

yararına evrildiği ütopyik düşünce sistemlerinde emek kavramının ortadan kalkacağı düşünülebilecekse de bunun tam aksine yapay zekanın insanlık adına ve insanlık yararına değil de insanlığa karşı kendi yararlarına evrildiği distopyik düşünce sistemlerinde bu sistem dışında kalan insanlar açısından emek kavramı hala anlam ifade edecektir. Bir başka anlatımla, yapay zekaların yalnızca kendi yararlarına çalıştığı dispotik düşünce sistemleri, böyle bir durumun insanlığın da emek ve sermaye kavramına dayalı sistem üzerinden varlığını devam ettirmesine sebep olacağına ilişkin düşünce ortaya koymuşlardır. Tüm insanlığın yok oluşuna sebep olan distopyik düşünce sistemlerinde ise insan olmadığından emek olmayacağı için bu kavramın ortadan kalkacağı kesindir.

Görüldüğü gibi günümüze kadar gelişen bu süreçte emek kavramının her daim değişip dönüştüğü açık. Kaldı ki emek kavramı, belirtilen süreç içerisinde değişim ve dönüşüm geçirmiş dahi olsa, hiçbir zaman yok olmamış aksine sermayenin öncüsü olarak varlığını sürdürmüştür. Sermaye, emek olmadan var olamaz. İçinde bulunduğumuz durumda emek kavramı, yalnızca değişip dönüşebilir. Nitekim kanaatimizde de insan emeğinin olmadığı sermaye ve üretim düşünülemez. Ancak yukarıda belirtildiği üzere, her ne kadar günümüzde var olan teknoloji için bu yorum yapılırsa dahi, yapay zekanın geldiği ve özellikle geleceği nokta yönünde emeğin konumu ve tanımını öngörebilmek bir hayli zor. Özellikle yukarıda bahsedilen, bir noktadan sonra kendi kendisini geliştiren ve yeni durumlara uyarlayan “süper” yapay zekaların var olmasına ilişkin geliştirilen ütopyik ve distopyik düşünce sistemlerinde emek kavramının ve onunla beraber sermayenin durumunun ne olacağı da bir hayli düşündürücü...

Ar. Gör. İrem ÇELİK

İstanbul Gedik Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ana Bilim Dalı